

Učenička recepcija na primjeru djela Čudnovate zgrade šegrta Hlapića u suvremenom medijskom kontekstu

Vjekoslava Jurdana¹, Sandra Kadum²,
Barbara Grgec³

Tema ovoga rada jest učenička recepcija književnih likova iz romana *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić. Taj roman učenici upoznaju u trećem razredu osnovne škole kao obvezno lektirno djelo. Mnogim je učenicima susret s tim djelom ujedno i prvi susret s dječjim romanom, no ne i s likovima spomenutoga romana. Današnji dječji recipijenti imaju priliku upoznati te likove kroz istoimenu dugometražni crtani film, televizijsku crtanu seriju *Hlapićeve nove zgrade*, akciju Nacionalnoga programa sigurnosti cestovnoga prometa *Poštujte naše znakove* te mrežne stranice Hlapićeva portala (www.hlapic.net), i to u zoomorfnom obliku. Pitanje o postojanju ili nepostojanju utjecaja tih medija na učeničku recepciju likova iz romana nametnulo se kao temeljno pitanje ovoga rada, a odgovor se nastojao dobiti istraživanjem. Terensko istraživanje provedeno je među učenicima trećih razreda osnovnih škola iz triju hrvatskih regija. Osmišljen je anketni upitnik kojim se htjela ispitati učenička recepcija likova. Temeljna pretpostavka koja se nastojala provjeriti je da na učeničku recepciju likova utječe animirani i igrani film, te komercijalizacija zoomornih likova koji su nastali prema Čudnovatim zgradama šegrta Hlapića. Nakon provedena istraživanja, pretpostavka

-
- 1 Izv. prof. dr. sc. Vjekoslava Jurdana, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Odsjek za razrednu nastavu, Ronjgova 1, 52100 Pula. E-pošta: vjurdana@unipu.hr
 - 2 Doc. dr. sc. Sandra Kadum, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Odsjek za razrednu nastavu, Ronjgova 1, 52100 Pula. E-pošta: skadum@unipu.hr
 - 3 Barbara Grgec, mag. prim. educ., Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Ronjgova 1, 52100 Pula. E-pošta: barbara.grgec@gmail.com

se pokazala točnom. U razloge takva stanja nastojalo se prodrijeti u statističkoj i deskriptivnoj analizi rezultata, raspravi te u zaključnom djelu rada.

Ključne riječi: Čudnovate zgrade šegrta Hlapića, likovi, recepcija, mediji, književni likovi, učenici.

1. Uvod

U književnu teoriju, pojam recepcije uvodi se potkraj 1960-ih, a uveli su ga zagovornici estetike recepcije sa Sveučilišta u Konstanzu. Dolazi od latinske riječi *receptio* što znači prihvaćanje, primanje. Korijene vuče iz povijesti prava, a u doba renesanse, u europskim je zemljama, označavao prihvaćanje i primjenu rimskoga građanskoga te kaznenoga prava. Kasnije je prenesen na humanističke znanosti u kojima označava različite oblike prihvaćanja antičkih uzora. Tek krajem šezdesetih godina, uvodi se u suvremenu književnu teoriju.⁴

Naglašava se kako je književnost, zapravo, komunikacija između autora i čitatelja ili slušatelja. Ta tročlana struktura, autor – djelo – čitatelj, ne smije se zanemariti, ali to ne znači da se u objašnjavanju književnih djela ne može polaziti od samo jednoga činitelja te strukture. Premještanje zanimanja prema čitatelju, ističe osobito teorija recepcije, „koja se kasnije razvila i u svojevrsnu disciplinu nazvanu estetika recepcije“ (Solar, 2005, 281).

Hans Robert Jauss i Wolfgang Iser smatraju se glavnim utemeljiteljima i glavnim predstavnicima tzv. estetike recepcije koja je krajem 1960-tih premještalala književnoznanstveni interes s teksta na čitatelja. Hans Robert Jauss odredio je recepciju kao mjesto potvrđivanja estetske kvalitete književnoga djela. Pritom je ključan pojam horizonta očekivanja (sustava predodžbi, predrasuda, preduvjerenja kojim čitatelj pristupa književnom tekstu). Riječ je o rezultatu djelovanja književnoga teksta na naraštaje čitatelja, ali i o instanciji preko koje se potvrđuju njegova kvaliteta, status i ugled.

Wolfgang Iser baveći se problemom oblikovanja značenja tijekom procesa čitanja, književni je tekst definirao kao sklop naputaka empirijskomu čitatelju kako da postane implicitan, tj. idealan čitatelj.⁵

Njihovi su radovi najviše pridonijeli razradi učenja „o načinu proučavanja književnosti u kojem je čitatelj u središtu zanimanja“ (Solar, 2005,

4 Hrvatska enciklopedija (internetska stranica: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52134>).

5 Hrvatska enciklopedija (internetska stranica: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52134>).

281). Teorijski je pri tome važno polazište koje je razradio Roman Ingarden, upozoravajući da je književno djelo „shematska tvorevina koja sadrži mjesta neodređenosti, koja čitatelj zapravo konkretizira“ (Solar, 2005, 282). Tek je čitateljeva konkretizacija zapravo ono što se naziva književno umjetničkim djelom. Tako čitatelj više nije shvaćen kao pasivni promatrač književnoga djela, već njegova uloga postaje izuzetno važna, gotovo odlučujuća. On na temelju „nikad dokraja konkretnih i završenih opisa, nagovještaja, nacрта i sugestija, koje mu djelo samo predlaže, ostvaruje smislenu cjelovitu tvorevinu koja i jest književno djelo“ (Solar, 2005, 282). Čitatelj tako sudjeluje u stvaranju, a u tome bitnu ulogu ima ono što on očekuje, ono što je za njega neočekivano, a ipak može razumjeti. Beker (1999) navodi da društvena funkcija književnosti postaje očita i povratno djeluje na njegovo društveno ponašanje ondje gdje čitateljevo književno iskustvo ulazi u obzor očekivanja njegova životnoga iskustva i preoblikuje njegovo razumijevanje svijeta.

Teorija recepcije, u najširem teorijskom okviru, naglašava potrebu da se uoči i sustavno analizira problem. Problem predstavlja analizu čitavoga skupa odnosa „u kojem povijesno konkretni čitatelj razumijeva određeno književno djelo, koje može pripadati njegovom vremenu, ali i vremenu daleke prošlosti“ (Solar, 2005, 283).

Istraživanja teoretičara recepcije vodila su do važnih i zanimljivih rezultata, a zanimanje za ulogu čitatelja danas je u porastu u različitim književnoznanstvenim orijentacijama. Gotovo šezdeset godina poslije, kritička recepcija još je jednako poticajna za istraživanje jer se mijenja usporedno s čitalačkom publikom i trendovima u književnosti. Nažalost, recepcija hrvatske književnosti još je prilično neistražena.

2. Učenička recepcija književnih likova Čudnovatih zгода šegrta Hlapića

Brojne su stranice ispisane o djelima Ivane Brlić-Mažuranić pa ne iznenađuje zanimanje za djelom Čudnovate zgone šegrta Hlapića u školskoj praksi. Lik Šegrta Hlapića osnovnoškolcima je najpoznatiji i najbliži zbog obvezne lektire, medijske promidžbe te stvaralačke prezentacije lika u drugim umjetnostima. Čitatelj, prema teoriji recepcije ostvaruje smislenu cjelovitu tvorevinu likova na temelju nikad dokraja konkretnih i završenih opisa, nagovještaja, nacрта i sugestija, koje mu djelo samo predlaže.

U tom okviru, valja naglasiti važnost problemskoga vođenja čitatelja (učenika) kroz tekst te tumačenje, tj. omogućavanje čitateljima da prođu kroz sve emocije i sve osjećaje likova, i one ugodne i one neugodne, one radosne i one bolne, a sve iz perspektive književnosti kao emocionalno sigurnoga mjesta za čitatelja. To pak omogućuje literarna biblioterapija

kojom se problemski vodi čitatelja kroz tekst te tumači odnos misao – emocija – događaj unutar lika u književnome djelu. Identifikacija putem empatije može dovesti do toga da učenici postanu svjesni sličnosti između svojih života i života lika u knjizi. U nekoj fazi identifikacije može doći do blagoga šoka prepoznavanja, no ukoliko se to prepoznavanje katalizira kroz empatiju, to će samo većinu učenika dodatno motivirati za bavljenjem problematikom književnoga djela (Bušljeta i Piskač, 2018, 14).

Učenici trebaju biti motivirani na kreativno rješavanje problema kroz priču i živote likova u književnome djelu pa ako percipiraju da su priča ili likovi previše „jednostavni“, neće se dovoljno potruditi oko kreativnih rješenja (Shechtman, 2009, 67–71, prema Bušljeta i Piskač, 2018, 64). Njima trebaju zanimljivi, literarno vrijedni i svrsishodni tekstovi na kojima mogu lako steći uvide i ugraditi ih u osobno iskustvo (Bušljeta i Piskač, 2018, 65).

Moralno-etičke karakteristike prevladavaju u opisima likova u Čudnovatim zgodama šegrta Hlapića, pa se zaključuje da ne posjeduju jedinstvena i jednoznačna vizualna obilježja. Stoga je potreban dodatni imaginacijski napor kako bi ih se moglo vizualizirati. Funkcija oskudnoga opisivanja likova je poticanje mašte kod čitatelja kao aktivni doprinos recepciji teksta i likova.

Recepcija djela ovisi o nekoliko čimbenika: o čitateljima, o posredniku – roditelju ili učitelju te o komunikacijskoj situaciji. Čitateljima je i prije početka čitanja romana percepcija književnih likova romana, vjerojatno, već unaprijed definirana zbog animiranoga i igranoga filma, Hlapićeva portala te reklama vezanih uz akciju *Poštujte naše znakove*. Zbog toga je provedeno istraživanje kako bi se dobio uvid u recepciju književnih likova spomenutoga romana kod današnjih trećaša.

Valja naglasiti da je Vedrana Živković Zebec, 2013. godine, provela istraživanje na uzorku od 107 učenika, drugih, trećih, i četvrtih razreda osnovne škole. Međutim, kada je riječ o recepciji lika Hlapića, rezultati su sljedeći: Dječak – 29 %, 30 % Miš i Neodređeno 41 %. Zaključila je da je animirani film Čudnovate zgrade šegrta Hlapića jedan od važnih čimbenika „popularizacije izvornika, ali iskorištavanje komercijalnih potencijala lika šegrta Hlapića pridonijelo je širokoj recepciji lika šegrta Hlapića iz animiranog filma“ (Živković Zebec, 2013).

Važno je napomenuti kako je istraživanje Vedrane Živković Zebec, provedeno prije premijere igranoga filma Šegrt Hlapić (2013).

3. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je provesti analizu, odnosno utvrditi učeničku recepciju književnih likova Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića, te utvrditi utječu li animirani i igrani film te komercijalizacija zoomorfnih likova na nju.

4. Uzorak i instrument istraživanja

Uzorak čini 151 učenik trećih ($N = 151$) razreda, od toga 69 dječaka (45,7 %) i 82 djevojčice (54,3 %). Ispitanici su srodni po stupnju obrazovanja, godinama obrazovanja i tipu obrazovanja koji se temelji na jedinstvenom Nastavnom planu.

Zato su u nastavku istraživanja analizirane njihove razlike s obzirom na ključne varijable razlikovanja: samoprocjenu zainteresiranosti za čitanje, čitanje ili ne čitanje romana Čudnovate zgode šegrta Hlapića, gledanje ili ne gledanje crtanoga filma Čudnovate zgode šegrta Hlapića, gledanje ili ne gledanje igranoga filma Šegrt Hlapić, zamišljanje likova Hlapića i Gite, Grge i Crnog čovjeka.

U ovom istraživanju ispitala se učenička recepcija književnih likova Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića. Istraživanjem su obuhvaćeni učenici trećih razreda u pet osnovnih škola, izabranih iz triju regija Republike Hrvatske. Svi učenici su popunjavali isti anketni upitnik. Upitnik, izrađen za potrebe ovoga istraživanja, bio je anonimn te su ispitanici u svakom trenutku mogli odustati od anketiranja.

5. Rezultati i rasprava

Prvo što smo pitali učenike odnosilo se na samoprocjenu zainteresiranosti za čitanje. Značajno je istaknuti kako čitanje *uopće ne zanima* samo jednoga ispitanika, dok *ne zanima* jedanaestero njih. Statistička obrada prikupljenih podataka provedena je pomoću statističkoga programa SPSS. Opisima likova koji su prikupljeni kroz otvoreno, šesto, pitanje pristupilo se deskriptivnom analizom.

	Voliš li čitati?					Ukupno
	Uopće me ne zanima	Ne zanima me	Niti me zanima, niti me ne zanima	Zanima me	Izrazito me zanima	
Muški	Frekvencija	8	6	39	15	69
	Postotak	1,4 %	11,6 %	8,7 %	56,5 %	21,7 %
Ženski	Frekvencija	0	3	9	38	82
	Postotak	0 %	3,7 %	11 %	46,3 %	39 %
Ukupno	Frekvencija	1	11	15	77	151
	Postotak	0,7 %	7,3 %	9,9 %	51 %	31,1 %

Tablica 1. Sklonosti čitanju s obzirom na rod ispitanika.

U Tablici 1. prikazani su podatci o samoprocjeni zainteresiranosti učenika za čitanje (mjerenu na Likertovoj petstupnjevanoj ljestvici, gdje prvi stupanj označava odsustvo bilo kakve zainteresiranosti, a posljednji, peti, potpunu zainteresiranost). Značajno je istaknuti kako čitanje uopće ne zanima samo jednoga ispitanika, dok ne zanima jedanaestero njih. Zainteresiranost je u prvoj skupini (pripadnici muškoga spola, dalje u tekstu učenici) pokazalo njih 56,5 %, a u drugoj skupini (pripadnice ženskoga spola, dalje u tekstu učenice) 46,3 %. Potpunu zainteresiranost je pokazalo 21,7 % učenika i 39 % učenica. Provedena je i Hi kvadrat-test procedura. Izračunata vrijednost χ^2 testa iznosi (Hi kvadrat = 0,062 (df = 4), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0,711$), te ne postoji statistički značajna razlika između varijable roda i samoprocjene zainteresiranosti za čitanje.

			Pročitao/la sam roman <i>Čudnovate zgrade šegrta Hlapića.</i>		Ukupno
			NE	DA	
Spol	Muški	Frekvencija	3	64	67
		Postotak	4,5 %	95,5 %	100 %
	Ženski	Frekvencija	3	77	80
		Postotak	3,8 %	96,3 %	100 %
Ukupno	Frekvencija	6	141	147	
	Postotak	4,1 %	95,9 %	100 %	

Tablica 2. Pročitao/la sam roman *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića.*

Tablica 2. pokazuje koliko je učenika pročitao, odnosno nije pročitao roman *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića.* Značajno je istaknuti kako 4,1 % učenika nije pročitao obvezno lektirno djelo, dok je 95,9 % učenika pročitao roman. Prema izračunatoj vrijednosti χ^2 testa (Hi kvadrat = 0,824 (df = 1), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0.004$), rezultati se mogu smatrati statistički značajnima.

Razmišljanje o tablici moglo bi se generalizirati, kako Hlapića i ostale likove romana čeka ono najljepše u književnosti – besmrtnost. Šegrt Hlapić, jedan od najpoznatijih likova hrvatske dječje književnosti, diljem Hrvatske uljepšava prve susrete s „većom“ knjigom i školskom lektinom.

			Pogledao/la sam crtani film <i>Čudnovate zgrade šegrta Hlapića.</i>		Ukupno
			NE	DA	
Spol	Muški	Frekvencija	19	49	68
		Postotak	27,9 %	72,1 %	100 %
	Ženski	Frekvencija	12	69	81
		Postotak	14,8 %	85,2 %	100 %
Ukupno	Frekvencija	31	118	149	
	Postotak	20,8 %	79,2 %	100 %	

Tablica 3. Pogledao/la sam crtani film *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića.*

Tablica 3. pokazuje koliko je učenika pogledalo, odnosno nije pogledalo hrvatski dugometražni crtani film *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića* iz 1997. Rezultati pokazuju kako 27,9 % učenika i 14,8 % učenica nije pogledalo crtani film, dok je 72,1 % učenika i 85,2 % učenica pogledalo crtani film. Zaključno, 79,2 % učenika je pogledalo crtani film.

Prema izračunatoj vrijednosti χ^2 testa (Hi kvadrat = 0,049 (df = 1), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0,004$), rezultati se mogu smatrati statistički značajnima.

			Pogledao/la sam igrani film <i>Šegrt Hlapić</i> .		Ukupno
			NE	DA	
Spol	Muški	Frekvencija	23	44	67
		Postotak	34,3 %	65,7 %	100 %
	Ženski	Frekvencija	16	65	81
		Postotak	19,8 %	80,2 %	100 %
Ukupno	Frekvencija	39	109	148	
	Postotak	26,4 %	73,6 %	100 %	

Tablica 4. Pogledao/la sam igrani film *Šegrt Hlapić*.

U Tablici 4. prikazano je koliko je učenika pogledalo, odnosno nije pogledalo igrani *film* Šegrta Hlapića iz 2013. Značajno je istaknuti kako 34,3 % učenika i 19,8 % učenica nije pogledalo igrani film, dok je 65,7 % učenika i 80,2 % učenica pogledalo igrani film. Ukupno, samo 26,4 % učenika nije pogledalo igrani film.

Izračunata vrijednost χ^2 testa (Hi kvadrat = 0,045 (df = 1), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0,004$) pokazuje kako se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.

			Kako zamišljaš lik Hlapića i Gite?			Ukupno
			Miševi	Dječak i djevojčica	Neodređeno	
Spol	Muški	Frekvencija	8	60	1	69
		Postotak	11,6 %	87 %	1,4 %	100 %
	Ženski	Frekvencija	7	71	4	82
		Postotak	8,5 %	86,6 %	4,9 %	100 %
Ukupno	Frekvencija	15	131	5	151	
	Postotak	9,9 %	86,8 %	3,3 %	100 %	

Tablica 5. Recepcija lika Hlapića i Gite.

Tablica 5. prikazuje učeničku recepciju lika Hlapića i Gite. Iz učeničkih je odgovora vidljivo kako 11,6 % učenika i 8,5 % učenica (ukupno 9,9 %), Hlapića i Gite zamišlja kao miševu. Kao dječaka i djevojčicu ih zamišlja

87 % učenika i 86,6 % učenica (ukupno 86,8 %). Neodređeno ih zamišljaju 1,4 % učenika i 4,9 % učenica (ukupno 3,3 %). Izračunata vrijednost χ^2 testa (Hi kvadrat = 0,431 (df = 2), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0,103$) pokazuje kako se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.

Pohvalna je činjenica kako je na učeničku recepciju književnih likova, dugometražni crtani film Čudnovate zgrade šegrta Hlapića, utjecao tek 9,9 %. Nedvojbeno, rezultat učeničkih zamišljanja likova kao dječaka i djevojčice može se tumačiti dvostruko. Prvi je da je takva percepcija i recepcija o književnom liku isključivo plod izučavanja lektirne građe. Drugi je izloženost ekranizacijama Ivaninih djela, kao i drugim vrstama njihove medijske promidžbe. Osim toga, 65,7 % učenika i 80,2 % učenica je pogledalo igrani film Šegrt Hlapić (vidi Tablicu 4.).

Razmišljanje o tablici moglo bi se komentirati riječima redatelja, igranoga filma Šegrt Hlapić (2013). Silvije Petranović je ustvrdio: „Crtani film Milana Blažekovića je u svoje vrijeme odradio što je trebao. Ali, prošlo je onda jako puno generacija predškolske djece koji bi pogledali crtani film, a nisu čitali knjigu. Rekle su mi učiteljice da su izmišljale test pitanja da vide da li djeca čitaju. Tako se Šegrt Hlapić smanjio na veličinu miša. Ja sam napravio ono što je normalno u svakoj kinematografiji – napravio sam igrani film po čuvenom predlošku“ (Goršić i Njegić, 2017).

		Kako zamišljaš lik Grge?			Ukupno	
		Čovjek	Puh	Neodređeno		
Spol	Muški	Frekvencija	62	5	2	69
		Postotak	89,9 %	7,2 %	2,9 %	100 %
	Ženski	Frekvencija	69	9	4	82
		Postotak	84,1 %	11 %	4,9 %	100 %
Ukupno	Frekvencija	131	14	6	151	
	Postotak	86,8 %	9,3 %	4 %	100 %	

Tablica 6. Recepcija lika Grge.

Tablica 6. prikazuje učeničku recepciju lika Grge. Važno je istaknuti kako 89,9 % učenika i 84,1 % učenica, Grgu zamišlja u ljudskom obliku. Kao puha ga percipira 7,2 % učenika i 11 % učenica. Neodređeno ga zamišlja 2,9 % učenika i 4,9 % učenica. Prema izračunatoj vrijednosti χ^2 testa (Hi kvadrat = 0,585 (df = 2), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0,103$), rezultati se mogu smatrati statistički značajnima.

		Kako zamišljaš lik Crnog čovjeka?			Ukupno	
		Štakor	Čovjek	Neodređeno		
Spol	Muški	Frekvencija	18	48	3	69
		Postotak	26,1 %	69,6 %	4,3 %	100 %
	Ženski	Frekvencija	20	59	3	82
		Postotak	24,4 %	72 %	3,7 %	100 %
Ukupno	Frekvencija	38	107	6	151	
	Postotak	25,2 %	70,9 %	4 %	100 %	

Tablica 7. Recepcija lika Crnog čovjeka.

Tablica 7. prikazuje učeničku recepciju lika Crnog čovjeka. Središnjega negativnoga lika romana 26,1 % učenika i 24,4 % učenica, zamišlja kao štakora. Svijest o tome kako je Crni čovjek zapravo čovjek pokazalo je 69,6 % učenika i 72 % učenica. Neodređeni je odgovor dalo 4,3 % učenika i 3,7 % učenica. Izračunata vrijednost χ^2 testa (Hi kvadrat = 0,934 (df = 2), $\alpha = 0,05$, $\chi^2(\alpha) = 0,103$), ukazuje kako se rezultati mogu smatrati statistički značajnima. Razmišljanje o tablici može se generalizirati kako je u recepciji Crnog čovjeka, utjecaj crtanoga filma pojačan u odnosu na prethodne dvije tablice (vidi Tablicu 7. i Tablicu 6.).

6. Zaključak

„Čudnovate zgrade šegrta Hlapića već su sto godina dio djetinjstva gotovo svakoga djeteta u Hrvatskoj. Roman Ivane Brlić-Mažuranić, koji je ugledao svijetlo dana 1913. godine u izdanju hrvatskog pedagoško književnog zbora, jedna je od onih nevidljivih spona koje nas povezuju zajedničkim čitateljskim iskustvom od najranije dječje dobi. (...) Uistinu je malo nacionalnih književnosti koje imaju takvo pripovjedno remek-djelo napisano upravo za čitatelje pred kojima se tek počinju otvarati vrata u svjetove knjiga“ (Rodić, 2013).

Cilj istraživanja bio je analizirati, odnosno utvrditi učeničku recepciju književnih likova Čudnovatih zgrada šegrta Hlapića, te utvrditi utjecu li animirani i igrani filmovi na komercijalizaciju zoomorfni likova na istu. Pitanje o postojanju ili nepostojanju utjecaja medija na učeničku recepciju likova iz toga antologijskoga dječjega romana nametnulo se kao glavno pitanje ovoga rada. U tom okviru, temeljno se željelo utvrditi koliko su i kako animirani i igrani filmovi kao intermedijalne relacije naspram tomu romanu utjecali na mladeža školskoga recipijenta.

U istraživanju se pošlo od hipoteze da animirani i igrani film te komercijalizacija zoomorfnih likova Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića, utječe na učeničku recepciju književnih likova romana Ivane Brlić-Mažuranić.

Uzorak istraživanja činilo je 151 učenik trećih razreda osnovne škole, od toga 69 (45,7 %) dječaka i 82 (54,3 %) djevojčice. U tvrdnjama, izračunate su statističke vrijednosti hi-kvadrat i koeficijent alfa.

Rezultati istraživanja kazuju:

- 82,1 % sudionika istraživanja iskazuje zainteresiranost za čitanje. Njih 8 % čitanje ne zanima, dok je onih koje čitanje niti zanima niti ne zanima 9,9 %. Izračunate statističke vrijednosti govore da ne postoji statistički značajna razlika između varijable roda i zainteresiranosti za čitanje.
- Roman Čudnovate zgrade šegrta Hlapića pročitao je 95,9 % sudionika istraživanja u odnosu na njih 4,1 % koji navedeni roman nije pročitao. Dobivene statističke vrijednosti i po ovoj varijabli govore da se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.
- Crtani film Čudnovate zgrade šegrta Hlapića pogledalo je 79,2 % sudionika istraživanja dok njih 20,8 % to nije učinilo. Prema izračunatim statističkim vrijednostima rezultati se mogu smatrati statistički značajnima.
- Film Čudnovate zgrade šegrta Hlapića pogledalo je 73,6 % učenica, dok 26,4 % njih to nije učinilo. Izračunate statističke vrijednosti pokazuju kako se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.
- Iz odgovora sudionika istraživanja vidljivo je da njih 86,8 % likove Hlapića i Gite percipira kao dječaka, odnosno djevojčicu, dok njih 9,9 % percipira ih kao miševе. Neodređenih je 3,3 %. Dobivene statističke vrijednosti i po ovoj varijabli pokazuju kako se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.
- 86,8 % sudionika istraživanja lik Grge percipiraju kao čovjeka, za razliku od njih 9,3 % koji navedeni lik percipiraju kao puha, neodređenih je bilo 3,9 %. Statističke veličine kazuju da se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.
- Lik Crnog čovjeka 70,9 % sudionici istraživanja percipiraju kao čovjeka, dok njih 25,2 % percipira kao štakora, neodređenih je bilo 3,9 %. Izračunate statističke vrijednosti ukazuju kako se rezultati mogu smatrati statistički značajnima.

U analizi osobitosti uzorka je zamijećeno kako većina učenika pokazuje zainteresiranost za čitanje što je vrlo pohvalna činjenica, budući da djeca danas s književnošću komuniciraju i putem suvremenih medija. Značajno je istaknuti kako je 95,9 % učenika pročitao roman Čudnovate zgrade šegrta Hlapića. Ukupno 86,8 % ispitanika Hlapića i Gite zamišlja kao djevojčicu i dječaka, a slični su rezultati dobiveni i kod recepcije likova Grge i Crnog

čovjeka. Pohvalna je činjenica kako kod većine učenika postoji svijest o razlikama između romana i crtanoga filma na razini lika. Deskriptivnom je analizom učeničkih odgovora na zadatak otvorenoga tipa utvrđeno kako na recepciju utječu animirani i igrani film te MUP-ovi spotovi i reklame. Početna se pretpostavka, provjerena terenskim istraživanjem, pokazala točnom. Jedina je iznimka lik Majstora Mrkonje. Zato je upitna recepcija romana u cjelini, što je tema koju bi trebalo istražiti u budućim istraživanjima. Zaključno, učitelji bi trebali posvetiti više vremena u nastavnom procesu cjelovitom uvidu u stanje likova. Istovremeno, objasniti učenicima kako ih je autorica stvorila takve da svaka osoba u njihovoj vizualizaciji može dodati nešto svoje, nešto posebno.

Literatura

- Beker, Miroslav (1999). *Suvremene književne teorije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Bušljeta, Rona; Piskač, Davor (2018). *Literarna biblioterapija u nastavi književnosti*. Priručnik za nastavnike. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
- Goršić, Ronald; Njegić, Marko (2017). *Silvije Petranović: Hrvatski film za djecu najjači je u regiji*. Slobodna Dalmacija, preuzeto s internetske stranice: <http://www.slobodnadalmacija.hr/scena/kultura/clanak/id/217372/silvije-petranovic-hrvatski-film-za-djecu-najjac-je-u-regiji> (19.7.2017.). Pristupljeno: 10.12.2018.
- Hrvatska enciklopedija. *Recepcija*. Mrežno izdanje. Internetska stranica: www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52134. Pristupljeno: 8. 12. 2018.
- Rodić, Ivan (2013). Taj čudesni i neponovljivi, najdraži lik hrvatske dječje književnosti, *Školske novine*, 16 (4): 15.
- Solar, Milivoj (2005). *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
- Živković Zebec, Vedrana (2013). Miš potisnuo dječaka. *Školske novine*, 16 (4): 17.

**Students' reception on the example of
The strange adventures of Hlapich the apprentice
in a contemporary media context**

Summary

The thesis was based on field research of students reception of characters from *The Marvellous Adventures of Hlapić the Apprentice*. The questionnaire was given to students of the third grade of elementary school from three different croatian regions. It was made to test the influence of commercials, animated and live action movies on their perception of literary characters. The presumption was accurate – movies and commercials do affect the childrens perception. The analytical and descriptive analysis of results, discussion and the conclusion of thesis are all ment to explain the reasons behind that fact.

Key words: *The Marvellous Adventures of Hlapić the Apprentice*, characters, reception.